

Sygn. akt IA Ca 837/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Edyta Mroczek

Sędziowie: SA Maciej Dobrzyński (spr.)

SA Robert Obrębski

Protokolant: st. sekr. sąd. Monika Likos

po rozpoznaniu w dniu 23 stycznia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa C. S.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 28 marca 2012 r., sygn. akt XXIV C 762/10

I. prostuje zaskarżony wyrok w ten sposób, że oznaczenie pozwanego „Dyrektorowi Centralnego Zarządu Służby Więziennej” zastępuje oznaczeniem „Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej”;

II. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 (pierwszym) w części w ten tylko sposób, że zasądza od Skarbu Państwa – Dyrektora Generalnego Służby Więziennej na rzecz C. S. kwotę 3000 (trzy tysiące) złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 23 stycznia 2013 r. do dnia zapłaty;

III. oddala apelację w pozostałej części;

IV. nie obciąża C. S. kosztami procesu za drugą instancję należnymi Skarbowi Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa;

V. przyznaje adwokatowi J. Ł. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych powiększoną o podatek od towarów i usług według obowiązującej stawki tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

IA Ca 837/12

UZASADNIENIE

Powód C. S. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Dyrektora Centralnego Zarządu Służby Więziennej na swoją rzecz kwoty 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych oraz na cel społeczny - Centrum (...) w M. kwoty 50.000 zł.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Wyrokiem z dnia 28 marca 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo, odstąpił od obciążenia powoda C. S. kosztami procesu oraz przyznał adwokatowi J. Ł. wynagrodzenie za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu w kwocie 3.600 zł powiększoną o stawkę 23 % podatku od towarów i usług i nakazał wypłacić wyżej wymienioną kwotę ze środków Skarbu Państwa (kasy Sądu Okręgowego w Warszawie).

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

Powód C. S. przebywał w jednostkach penitencjarnych przez prawie 7 lat. Areszt Śledczy opuścił w dniu 10.06.2011 r. Toczyło się przeciwko niemu 5 spraw karnych, niektóre nadal są w toku. Do chwili obecnej przeciwko powodowi zapadł wyrok łączny, na podstawie którego skazany on został na karę 4,5 lat pozbawienia wolności.

Powód osadzony był w Areszcie Śledczym W.-M. w okresach:

- od dnia 26.11.2004 r. do dnia 22.12.2004 r.;
- od dnia 19.01.2005 r. do dnia 10.08.2005 r.;
- od dnia 17.09.2009 r. do dnia 16.10.2009 r.;
- od dnia 02.06.2010 r. do dnia 16.06.2010 r.;
- od dnia 19.07.2010 r. do dnia wniesienia pozwu.

Powód był rozmieszczony w następujących pawilonach:

- 26.11.2004 r. - 29.11.2004 r.: paw. B-I c.7, pow. celi 8,17 m², 4 łóżka;
- 29.11.2004 r. - 22.12.2004 r.: paw. C-IV c.16, pow. celi 9,64 m², 4 łóżka;
- 19.01.2005 r. - 11.04.2005 r.: paw. C-III c.22, pow. celi 9,45 m², 4 łóżka;
- 11.04.2005 r. - 06.07.2005 r.: paw. C-III c.24, pow. celi 10,15 m², 4 łóżka;
- 06.07.2005 r. - 27.07.2005 r.: paw. C-IV c.4, pow. celi 9,64 m², 4 łóżka;
- 27.07.2005 r. - 10.08.2005 r.: paw. C-IV c.2, pow. celi 9,71 m², 4 łóżka;
- 17.09.2009 r. - 21.09.2009 r.: paw. C-II c.23, pow. celi 9,75 m², 4 łóżka, w ww. dniach w celi przybywało 3 osadzonych;
- 21.09.2009 r. - 07.10.2009 r.: paw. C-II c.10, pow. celi 9,75 m², 4 łóżka, w ww. dniach w celi przybywało 3 osadzonych;
- 07.10.2009 r. - 16.10.2009 r.: paw. C-IV c.16, pow. celi 9,64 m², 4 łóżka, w ww. dniach w celi przybywało 3 osadzonych;

- 02.06.2010 r. - 16.06.2010 r.: paw. C-IV c.20, pow. celi 9,64 m², 3 łóżka, w ww. dniach w celi przybywało 3 osadzonych;
- 19.07.2010 r. - 22.07.2010 r.: paw. B-II c.21, pow. celi 9,09 m², 3 łóżka, w ww. dniach w celi przybywało 3 osadzonych;
- 22.07.2010 r. - 05.08.2010 r.: paw. C-II c.20, pow. celi 9,64 m², 3 łóżka, w ww. dniach w celi przybywało 3 osadzonych;
- 05.08.2010 r. - 13.08.2010 r.: paw. B-II c.10, pow. celi 6,74 m², 2 łóżka, w ww. dniach w celi przybywało 2 osadzonych.

Cele w oddziale C-IV wyposażone były w kąpiki sanitarne wymurowane i zaopatrzone w drzwi przesuwane, w oddziałach B-I, B-II, B-III, C-II, C-III były zaś oddzielone od reszty celi parawanem. Przyjęcia przez lekarza w oddziałach mieszkalnych odbywały się zgodnie z porządkiem wewnętrznym Aresztu Śledczego W.-M.. Podczas pobytu w powyższej jednostce penitencjarnej powód korzystał z wizyt lekarskich. Zgodnie z zaleceniami lekarskimi systematycznie otrzymywał przepisane leki. Nie stwierdzono aby powód uległ jakimkolwiek infekcjom, bądź zarażeniom. Osadzeni mieli możliwość korzystania z zajęć kulturalno-oświatowych w świetlicy centralnej, mogli brać udział w redagowaniu pisma (...). W każdej celi znajdował się głośnik radiowęzła, przez które nadawane były różne audycje.

W Areszcie Śledczym W.-B. powód był osadzony w następujących okresach:

- 10.08.2005 r. - 27.09.2005 r. w pawilonie D/2 w celi nr 19 o powierzchni 12,68 m², w której w okresie 10.08.2005 r. - 11.08.2005 r. przebywało 3 osadzonych, w okresie 11.08.2005 r. - 29.08.2005 r. przebywało 4 osadzonych, w okresie 30.08.2005 r. - 12.09.2005 r. i 15.09.2005 r. - 27.09.2005 r. przebywało 5 osadzonych;
- 28.09.2005 r. - 25.10.2005 r. w pawilonie D/2 w celi nr 34 o powierzchni 5,16 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 26.10.2005 r. - 04.09.2006 r. w pawilonie D/2 w celi nr 7 o powierzchni 12,32 m², w której w okresach 26.10.2005 r. - 03.11.2005 r., 10.11.2005 r. - 17.11.2005 r., 30.11.2005 r. - 05.12.2005 r., 28.12.2005 r. - 05.01.2006 r., 27.02.2006 r. - 20.03.2006 r., 20.04.2006 r. - 24.04.2006 r. i w dniu 07.04.2006 r. przebywało 4 osadzonych, w okresach 04.11.2005 r. - 08.11.2005 r., 21.03.2006 r. - 19.04.2006 r., 25.04.2006 r. - 30.05.2006 r., 20.06.2005 r. - 27.06.2005 r. przebywało 5 osadzonych, w okresach 18.11.2005 r. - 27.11.2005 r., 15.12.2005 r. - 27.12.2005 r., 06.01.2006 r. - 30.01.2006 r., 17.02.2006 r. - 26.03.2006 r. przebywało 3 osadzonych, w okresach 28.11.2005 r. - 29.11.2005 r., 06.12.2005 r. - 14.12.2005 r., 31.01.2006 r. - 16.02.2006 r. i w dniu 21.02.2006 r. przebywało 2 osadzonych, zaś w okresach 31.05.2006 r. - 06.06.2006 r., 08.06.2006 r. - 19.06.2006 r., 28.06.2006 r. - 03.09.2006 r. przebywało 6 osadzonych;
- 04.09.2006 r. - 01.01.2007 r. w pawilonie D/3 w celi nr 10 o powierzchni 12,65 m², w której w okresach 04.09.2006 r., 11.09.2006 r. - 23.09.2006 r., 25.09.2006 r. - 26.09.2006 r., 19.10.2006 r. - 23.10.2006 r., 30.10.2006 r. - 05.12.2006 r., 07.12.2006 r. - 12.12.2006 r., przebywało 5 osadzonych, w okresach 05.09.2006 r. - 10.09.2006 r., 24.09.2006 r., 27.09.2006 r. - 18.10.2006 r., 13.12.2006 r. - 01.01.2007 r. przebywało 6 osadzonych, zaś w okresach 24.10.2006 r. - 29.10.2006 r. i w dniu 06.12.2006 r. przebywało 4 osadzonych;
- 02.01.2007 r. - 14.02.2007 r. w pawilonie D/3 w celi nr 32 o powierzchni 13,98 m², w której w okresach 02.01.2007 r., 04.01.2007 r. - 07.01.2007 r. przebywało 5 osób, zaś w pozostałym okresie 6 osadzonych;
- 15.02.2007 r. - 28.03.2007 r. w pawilonie B/2 w celi nr 19 o powierzchni 12,57 m², w której w okresach 15.02.2007 r. - 21.02.2007 r., 24.03.2007 r. - 28.03.2007 r. przebywało 6 osadzonych, w okresach 22.02.2007 r. - 25.02.2007 r. i w dniu 22.03.2007 r. przebywało 5 osadzonych, zaś w okresie 26.02.2007 r. - 21.03.2007 r. przebywało 4 osadzonych;

- 29.03.2007 r. - 24.06.2007 r. w pawilonie B/2 w celi nr 16 o powierzchni 12,67 m², w której w okresach 29.03.2007 r. - 01.04.2007 r., 03.04.2007 r. - 20.05.2007 r., 01.06.2007 r. - 04.06.2007 r. przebywało 6 osadzonych, w okresach 03.04.2007 r., 21.05.2007 r. - 23.05.2007 r. i w dniu 31.05.2007 r. przebywało 5 osadzonych, zaś w okresie 25.05.2007 r. - 30.05.2007 r. przebywało 4 osadzonych;
- 25.06.2007 r. - 16.09.2007 r. w pawilonie B/2 w celi nr 36 o powierzchni 5,19 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 17.09.2007 r. - 04.03.2008 r. w pawilonie B/2 w celi nr 31 o powierzchni 5,33 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 05.03.2008 r. - 30.03.2008 r. w pawilonie B/2 w celi nr 36 o powierzchni 36 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 31.03.2008 r. - 29.07.2008 r. w pawilonie B/2 w celi nr 36 o powierzchni 5,19 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 30.07.2008 r. - 21.10.2008 r. w pawilonie C/3 w celi nr 14 o powierzchni 12,29 m², w której przebywało 6 osadzonych;
- 22.10.2008 r. - 12.11.2008 r. w pawilonie C/I w celi nr 19 o powierzchni 12,64 m², w której poza dniem 03.11.2008 r. przebywało 6 osadzonych;
- 13.11.2008 r. - 02.12.2008 r. w pawilonie B/2 w celi nr 12 o powierzchni 12,62 m², w której przebywało 3 osadzonych;
- 02.12.2008 r. - 13.05.2009 r. w pawilonie B/2 w celi nr 13 o powierzchni 12,69 m², w której w okresach 03.12.2008 r. - 10.12.2008 r., 14.01.2009 r. - 20.01.2009 r., 19.02.2009, 18.03.2009 r. - 14.04.2009 r. i w dniu 13.05.2009 r. przebywało 3 osadzonych, w okresach 11.12.2008 r. - 13.01.2009 r., 29.04.2009 r. - 12.05.2009 r. przebywało 4 osadzonych, zaś w okresach 21.01.2009 r. - 18.02.2009 r., 20.02.2009 r. - 17.03.2009 r. przebywało 2 osadzonych;
- 15.07.2009 r. w pawilonie B/2 w celi nr 28 o powierzchni 5,12 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 16.07.2009 r. - 06.08.2009 r. w pawilonie B/2 w celi nr 13 o powierzchni 12,69 m², w której w okresie 16.07.2009 r. - 26.07.2009 r. przebywało 3 osadzonych, zaś w okresie 27.07.2009 r. - 06.08.2009 r. przebywało 2 osadzonych;
- 25.11.2009 r. - 24.12.2009 r. w pawilonie B/2 w celi nr 13 o powierzchni 12,69 m² w której w okresach 25.11.2009 r. - 15.12.2009 r. i 23.12.2009 r. - 24.12.2009 r. przebywało 4 osadzonych, zaś w okresie 16.12.2009 r. - 22.12.2009 r. przebywało 3 osadzonych;
- 22.01.2010 r. - 29.03.2010 r. w pawilonie B/2 w celi nr 13 o powierzchni 12,69 m², w której w okresach 22.01.2010 r. - 17.02.2010 r. i 04.03.2010 r. - 28.03.2010 r. przebywało 4 osadzonych, zaś w okresie 18.02.2010 r. - 03.03.2010 r. i w dniu 29.03.2010 r. przebywało 3 osadzonych;
- 12.04.2010 r. - 21.04.2010 r. w pawilonie D/I w celi nr 31 o powierzchni 5,18 m², w której przebywał sam.

W celach mieszkalnych pawilonów B/II, C/I i C/III znajdowały się oddzielone od pozostałej części celi, w sposób trwały (ściany murowane) kąciaki sanitarne, z wejściami wyposażonymi w nieprzezroczystą zasłonkę z tworzywa sztucznego. W pawilonie D/II i D/III znajdowały się kąciaki sanitarne wykonane z metalowego stelażu pokryte nieprzezroczystym tworzywem i wyposażone w zasłonkę z nieprzezroczystego tworzywa sztucznego. Areszt Śledczy W.-B. był regularnie wizytowany przez sędziów penitencjarnych. Podczas przeprowadzanych w latach 2005, 2006, 2008 i 2009 wizytacji nie stwierdzono nieprawidłowości. We wnioskach końcowych podkreślono, iż praca kierownictwa i administracji tej jednostki penitencjarnej zasługuje na pozytywną ocenę. Jednocześnie zwrócono uwagę na konieczność podejmowania działań w celu zmniejszenia zaludnienia.

W Areszcie Śledczym w B. powód był osadzony w następujących okresach:

- 12.11.2008 r. - 13.11.2008 r. w celi nr 122 o powierzchni 15,97 m², w której przebywało 4 osadzonych;
- 14.05.2009 r. - 25.05.2009 r. w celi nr 439 o powierzchni 5,11 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 25.06.2009 r. - 09.07.2009 r. w celi nr 126 o powierzchni 4,35 m², w której powód przebywał sam;
- 09.07.2009 r. - 15.07.2009 r. w celi nr 112 o powierzchni 18,80 m², w której w okresie 09.07.2009 r. - 12.07.2009 r. przebywało 6 osadzonych, w dniu 13.07.2009 r. przebywało 5 osadzonych, zaś w okresie 14.07.2009 r. - 15.07.2009 r. przebywało 2 osadzonych;
- 06.08.2009 r. - 07.08.2009 r. w celi nr 111 o powierzchni 18,80 m², w której w dniu 06.07.2009 r. przebywało 4 osadzonych, zaś w dniu 07.08.2009 r. przebywało 3 osadzonych;
- 07.08.2009 r. - 17.09.2009 r. w celi nr 412 o powierzchni 7,74 m², w której w poza dniem 19.08.2009 r. przebywało 3 osadzonych;
- 16.10.2009 r. - 25.11.2009 r. w celi nr 418 o powierzchni 7,61 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 24.12.2009 r. - 12.01.2010 r. w celi nr 418 o powierzchni 7,61 m², w której w okresie 24.12.2009 r. - 28.12.2009 r. przebywało 3 osadzonych, zaś w okresie 28.12.2009 r. - 12.01.2010 r. przebywało 2 osadzonych;
- 12.01.2010 r. - 22.01.2010 r. w celi nr 432 o powierzchni 3,76 m², w której przebywało 3 osadzonych;
- 29.03.2010 r. - 02.04.2010 r. w celi nr 420 o powierzchni 9,13 m², w której poza dniem 01.04.2010 r. przebywało 3 osadzonych;
- 02.04.2010 r. - 07.04.2010 r. w celi nr 417 o powierzchni 7,61 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 07.04.2010 r. - 09.04.2010 r. w celi nr 413 o powierzchni 7,54 m², w której przebywało 2 osadzonych;
- 09.04.2010 r. - 12.04.2010 r. w celi nr 125 o powierzchni 4,37 m², w której powód przebywał sam;
- 22.04.2010 r. - 05.05.2010 r. w celi nr 124 o powierzchni 4,35 m², w której powód przebywał sam;
- 17.06.2010 r. - 30.06.2010 r. w celi nr 124 o powierzchni 4,35 m², w której powód przebywał sam.

Powód miał możliwość korzystania ze świetlic znajdujących się w oddziałach mieszkalnych co najmniej raz w tygodniu. W areszcie była dostępna prasa wydawana osadzonym. Możliwe było także słuchanie audycji nadawanych przez radiowęzeł. Osadzeni mogli liczyć na pomoc i wsparcie wychowawcy do spraw kulturalno-oświatowych w razie chęci rozwijania swoich zainteresowań. Ponadto mogli korzystać z księgozbioru biblioteki aresztu. W pawilonie, w którym przebywał powód, kąpiki sanitarne były całkowicie zabudowane, natomiast w celach małoosobowych (pow. ok. 7 i 8 m² kąpiki usytuowane były w rogu pomieszczenia, wydzielone zabudową lekką, a wejście zabezpieczone przesłoną z tkaniny zapewniając w ten sposób intymność. Powód miał zapewnioną opiekę medyczną.

W Areszcie Śledczym W.-G. powód przebywał dwukrotnie w okresach: od dnia 05.05.2010 r. do dnia 02.06.2010 r. oraz od dnia 30.06.2010 r. do dnia 19.07.2010 r. W trakcie pierwszego pobytu osadzony był:

- w okresie 05.05.2010 r. - 06.05.2010 r. w pawilonie 4 w celi nr 418 o powierzchni 10,80 m², ilość miejsc zgodna z normą 3-osobową;

- w okresie 06.05.2010 r. - 02.06.2010 r. w pawilonie 5 w celi nr 502 o powierzchni 10,45 m², ilość miejsc zgodna z normą 3-osobową.

Podczas drugiego pobytu powód osadzony był:

- w okresie 30.06.2010 r. - 01.07.2010 r. w pawilonie 5 w celi nr 526 o powierzchni 11,26 m², ilość miejsc zgodna z normą 3-osobową;

- w okresie 01.07.2010 r. - 19.07.2010 r. w pawilonie 5 w celi nr 502 o powierzchni 10,45 m², ilość miejsc zgodna z normą 3-osobową.

W skład każdej celi wchodził wydzielony i zapewniający intymność kącik sanitarny wyposażony w dostęp do WC oraz bieżącej wody. Ponadto znajdowało się sprawne sztuczne oświetlenie odpowiednie do czytania i pisania oraz sprawne gniazda elektryczne, a każda awaria oświetlenia była usuwana na bieżąco. Wobec powoda w trakcie pobytu w Areszcie Śledczym W.-G. nie wydano decyzji o umieszczeniu w celi, której powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego była mniejsza niż 3 m². Powód, podobnie jak inni osadzeni, miał możliwość korzystania ze świetlicy wg tygodniowego grafiku zajęć świetlicowych, z biblioteki, a także partycypacji w zajęciach kół zainteresowań. Działał radiowęzeł nadający program radiowy stacji ogólnopolskich oraz programy własne. Osadzeni przyjmowani byli przez lekarza zgodnie z porządkiem wewnętrznym, raz na dwa tygodnie, a w nagłych przypadkach, niezwłocznie. Ewentualne okresowe braki leków spowodowane były trudnościami finansowymi Apteki (...), znajdującej się w Areszcie Śledczym W.-M.. Nie dotyczyło to jednak leków na choroby poważnie zagrażające zdrowiu osadzonych.

Decyzją Dyrektora Aresztu Śledczego w B. z dnia 25 czerwca 2009 r. powodowi została wymierzona kara dyscyplinarna w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej na okres 14 dni za używanie słów obelżywych i agresywne zachowanie wobec konwojującego go funkcjonariusza policji. Na powyższą decyzję powód, w dniu 26 czerwca 2009 r. złożył zażalenie, argumentując je tym, że opis zajścia sporządzony w notatce służbowej funkcjonariusza policji był nieprawdziwy i nieprecyzyjny. Postanowieniem z dnia 13 października 2009 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku utrzymał w mocy decyzję Dyrektora Aresztu Śledczego w B. z dnia 25 czerwca 2009 r.

W dniu 10 lipca 2009 r. decyzją Dyrektora Aresztu Śledczego w B. powód został ukarany karą w postaci pozbawienia prawa do dokonywania zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży na terenie ww. jednostki penitencjarnej na okres 1 miesiąca za kradzież gazet z paczki innego osadzonego. Karę zawieszono na okres 1 miesiąca. W dniu 11 lipca 2009 r. powód złożył zażalenie na wymierzoną karę, argumentując je tym, że do kradzieży gazet nie doszło oraz, że został niesłusznie oskarżony. Postanowieniem z dnia 29 września 2009 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku utrzymał w mocy zaskarżoną decyzję Dyrektora Aresztu Śledczego w B..

We wszystkich jednostkach, w których przebywał powód okresowo dochodziło do umieszczania osadzonych w celach, w których powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego nie przekraczała 3 m². Każdorazowo przypadki te były zgłaszane przez odpowiedniego Dyrektora Zakładu Karnego lub Aresztu Śledczego sędziemu penitencjarnemu Sądu Okręgowego. W jednostkach penitencjarnych, w których osadzony był powód, cele mieszkalne były wyposażone w niezbędny sprzęt kwaterunkowy, w tym wydzielony kącik sanitarny. Cele podlegały systematycznym modernizacjom i remontom. W przypadku występowania zagrzybienia ściany były na bieżąco poddawane renowacji. Więźniowie podlegali opiece medycznej. Środki czystości niezbędne do utrzymania porządku w celach dostarczane były do oddziałów na bieżąco przez dział kwatermistrzowski. Zgodnie z obowiązującym prawem osadzonym przysługiwała raz w tygodniu kąpiel. Posiłki były sporządzane i wydawane zgodnie z obowiązującymi przepisami. Ich wydawaniem zajmowali się osadzeni zatrudnieni do tego celu, posiadający aktualne badania sanitarno-epidemiologiczne oraz ubrani w odpowiednie stroje. Osadzonym przysługiwała jedna godzina spaceru dziennie, z czego również korzystał powód. Mogli też korzystać z biblioteki oraz prenumerować prasę. Organizowane były dla nich konkursy i turnieje

sportowe. Istniała także możliwość korzystania ze świetlicy. Wykonywanie kary pozbawienia wolności przebiegało w tych placówkach z poszanowaniem praw i godności osadzonych.

W dniu 28 stycznia 2009 r. powód odbył wizytę lekarską, podczas której nie zgłosił problemów urologicznych. W okresie od 28 stycznia 2009 r. do 25 marca 2009 r. powód nie zgłosił się do lekarza pierwszego kontaktu. W międzyczasie, tj. 3 lutego 2009 r. odbył konsultację lekarską u lekarza okulisty. W dniu 25 marca 2009 r. lekarz stwierdzając „krew w ejakulacie” skierował powoda na badanie ogólne moczu. Wyniki badań moczu z dnia 7 kwietnia 2009 r., 5 listopada 2009 r. i 14 stycznia 2010 r. nie stwierdziły obecności w moczu krwinek czerwonych. W dniu 14 maja 2009 r. powód został poddany badaniu z zapisem w książce zdrowia: stan ogólny dobry. Kolejna wizyta odbyła się dnia 5 czerwca 2009 r. i podczas niej powód również nie zgłaszał dolegliwości. Dolegliwość urologiczną zgłosił podczas kolejnej wizyty lekarskiej w dniu 5 sierpnia 2010 r. Został skierowany na konsultację urologiczną. Konsultacja miała miejsce w dniu 16 sierpnia 2010 r. Lekarz zalecił powodowi badanie USG, które zostało wykonane w dniu 31 sierpnia 2010 r. W dniu 27 września 2010 r. powód odbył ponowną konsultację u urologa, podczas której lekarz specjalista stwierdził, iż pacjent nie wymagał dalszej diagnostyki ani leczenia urologicznego.

W warunkach wolnościowych powód zamieszkuje razem z matką, pracuje jako przedstawiciel handlowy, zarabia 1.800 zł netto miesięcznie, płaci alimenty na małoletnią córkę w wysokości 350 zł miesięcznie.

Opierając się na powyższych okolicznościach Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności Sąd I instancji rozważył podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia i uznał go za skuteczny. Sąd wskazał, że dochodzone przez powoda roszczenie pieniężne, z uwagi na treść art. 442¹ § 1 k.c., uległo przedawnieniu w części dotyczącej okresu pobytu powoda w jednostkach penitencjarnych do dnia 12 lipca 2007 r. W pozostałym zakresie powództwo było nieuzasadnione.

Zdaniem Sądu Okręgowego powód nie udowodnił, że karę pozbawienia wolności odbywał w warunkach uwłaczających jego godności. Nie wskazał żadnych wniosków dowodowych, ograniczając się jedynie do przedstawienia żądania i subiektywnego opisu doznanych krzywd. Opisał złe warunki panujące we wszystkich jednostkach penitencjarnych, ale nie wskazał jaki to miało konkretny negatywny wpływ na niego, poza ogólnikowo wskazanym brakiem intymności i prywatności.

W ocenie Sądu I instancji powód, mimo ciężącego na nim obowiązku wynikającego z art. 6 k.c., w żaden sposób nie wykazał, aby wskutek działań pozwanego doszło do naruszenia jego dóbr osobistych. Sąd podniósł też, że w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie sposób uznać, aby jakiegokolwiek działania funkcjonariuszy Aresztów Śledczych, w których przebywał powód, skutkowało naruszeniem jego dóbr osobistych.

Odnosząc się do podnoszonego przez powoda faktu umieszczania go w przeludnionych celach, Sąd Okręgowy ustalił, że powód przez pewien czas przebywał w celach przeznaczonych dla mniejszej ilości osób w Areszcie Śledczym W.-B., Areszcie Śledczym W.-M. i Areszcie Śledczym w B.. W Areszcie Śledczym W.-G. powód nie przebywał w warunkach przeludnionych cel. Jednakże podejmowane przed dniem 6 grudnia 2009 r. decyzje Dyrektorów Aresztów Śledczych, w których osadzony był powód, o umieszczeniu więźniów w celach, w których powierzchnia celi mieszkalnej na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m², były zgodne z przepisami, a w szczególności z obowiązującym wówczas art. 248 § 1 k.k.w. Strona pozwana złożyła do akt sprawy stosowne zarządzenia Dyrektorów Aresztów Śledczych oraz powiadomienia o występujących przeludnieniach właściwych Okręgowych Sądów Penitencjarnych. Przepis powyższy utracił moc z dniem 6 grudnia 2009 r., zatem, w ocenie Sądu I instancji, wszystkie decyzje dyrektorów jednostek penitencjarnych, w których przebywał powód, dotyczące możliwości umieszczania osadzonych w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m² nie były bezprawne. Sąd Okręgowy zauważył, że po dniu utraty mocy przez art. 248 k.k.w. powód, przebywający wówczas w Areszcie Śledczym W.-B., nie był osadzony w celi, w której powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego wynosiła mniej niż 3 m². Sąd zauważył też, że powód przebywając we wskazanych w pozwie aresztach śledczych miał zapewniony dostęp do wszystkich wymaganych urządzeń sanitarnych. Cele były wyposażone w niezbędne (określone przepisami) urządzenia kwaterunkowe, osadzeni

mieli dostęp do zajęć sportowych, kulturalno-oświatowych, w miarę istniejących możliwości mogli podejmować pracę, a także znajdowali się pod stałą opieką medyczną. Sąd Okręgowy zauważył przy tym, że powód wielokrotnie korzystał z wizyt lekarskich, zalecane zabiegi czy badania wykonywano w szybkim czasie, przepisane leki otrzymywał regularnie.

W ocenie Sądu I instancji zgromadzony materiał dowodowy nie potwierdził też podnoszonych przez powoda kwestii dotyczących braku organizowania zajęć kulturalno-oświatowych. Jednostki penitencjarne zapewniały szeroki wachlarz zajęć sportowych, kulturalnych i zawodowych. Ponadto osadzeni mieli możliwość korzystania z zasobów dobrze wyposażonych bibliotek. Przy czym w Areszcie Śledczym W.-B. powód ani razu nie skorzystał ze zbiorów biblioteki ani nie dokonywał zakupów prasy.

Powód, podobnie jak inni skazani, otrzymywał środki czystości w ilości regulowanej przez akty wewnętrzne. Wobec osadzonych postępowano z poszanowaniem ich praw i godności, powód nie wykazał, aby występowały akty poniżającego traktowania. Prawidłowość decyzji w przedmiocie ukarania powoda karami dyscyplinarnymi została skontrolowana na drodze wniesionych przez niego odwołań.

Sąd Okręgowy uznał też, że pozwany w toku procesu wykazał, że zapewnił powodowi właściwe warunki bytowe w ramach istniejących możliwości. Zdaniem Sądu w okolicznościach niniejszej sprawy nie można uznać, że zachowanie pozwanego Skarbu Państwa, w postaci umieszczenia powoda w przeludnionej celi przed dniem 6 grudnia 2009 r., było bezprawne. Bezprawność tą uchylał bowiem obowiązujący jeszcze przepis art. 248 § 1 k.k.w. O takim umieszczeniu należało bezzwłocznie powiadomić sędziego penitencjarnego, co miało miejsce w niniejszej sprawie. Sąd podniósł, że po dniu 6 grudnia 2009 r. podczas pobytu powoda w Areszcie Śledczym w B. przez cztery dni osadzono go w celi, w której powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego była mniejsza niż 3 m². Po dacie 28 grudnia 2009 r. już takie sytuacje nie miały miejsca.

W konsekwencji Sąd I instancji nie znalazł podstaw, aby zachowaniu pozwanego przypisać cechy bezprawności i w efekcie udzielić powodowi z tego tytułu ochrony prawnej.

Sąd Okręgowy uznał ponadto, że pozostałe warunki bytowe w celach, w których przebywał powód, były zgodne z obowiązującymi przepisami w zakresie ilości łóżek, taboretów, stołów. Każda ze wskazanych przez powoda jednostek penitencjarnych zapewniał mu także raz dziennie prawo do spaceru zgodnie z art. 112 k.k.w. Odnosząc się natomiast do pozostałych warunków panujących w celach, w których przebywał powód, w szczególności niedrożnej wentylacji, wyłączania energii elektrycznej o określonych godzinach w ciągu dnia czy też braku wystarczającego oświetlenia, Sąd I instancji uznał, że w niektórych przypadkach cele nie odpowiadały wymogom art. 110 § 2 k.k.w. Niemniej, zdaniem Sądu Okręgowego, powód nie udowodnił, aby na skutek powyższych niedogodności doznał jakiejś szkody czy też aby niedogodności te pociągnęły za sobą inne negatywne dla jego osoby konsekwencje. W rezultacie Sąd I instancji uznał, że również w tym zakresie żądanie zasądzenia zadośćuczynienia jako bezzasadne podlegało oddaleniu.

Zdaniem Sądu Okręgowego roszczenie powoda pozostawało też w sprzeczności z zasadami współzycia społecznego. W opinii Sądu sytuacja służby zdrowia i osób hospitalizowanych jest często pod względem bytowym dużo gorsza niż więźniów, którzy przecież znaleźli się w tym, a nie innym miejscu, na skutek popełnienia przestępstw, nierzadko najcięższych, umyślnych. Podobnie sytuacja lokalowa wielu rodzin w Polsce, zajmujących mieszkania komunalne czy socjalne, jest gorsza pod względem zarówno metrażu, stanu technicznego budynków czy dostępu do mediów od tej opisywanej przez powoda.

W ocenie Sądu I instancji prawdziwe podłoże niniejszego procesu stanowiło zderzenie się powoda z rzeczywistością więzienną, której nie był w stanie zaakceptować. Stąd, zdaniem Sądu, subiektywny odbiór opisywanych przez powoda niedogodności był przede wszystkim podyktowany brakiem jego akceptacji dla sytuacji, w jakiej się znalazł, niż czynnikami obiektywnymi. Sąd zauważył też, że powód nie domagał się w niniejszym procesie ochrony niemajątkowej, lecz wystąpił wyłącznie z wysokim roszczeniem o charakterze majątkowym, co świadczy o tym, że nie kierował się wyłącznie chęcią odwrócenia skutków naruszenia dóbr osobistych, lecz także określonym interesem finansowym.

O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c.

Apelację od wyroku Sąd I instancji złożył powód, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez nieuprawnione przyjęcie, że powód nie udowodnił, że karę pozbawienia wolności odbywał w jednostkach penitencjarnych w warunkach uwłaczających jego godności, opierając swoje żądanie jedynie na subiektywnych opisach doznanych krzywd;
- naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez uznanie, iż powód nie przedstawił żadnych dowodów na potwierdzenie swoich roszczeń, ograniczając się jedynie do przedstawienia żądania i subiektywnego opisu doznanych krzywd, podczas gdy powód zgłosił wnioski dowodowe w niniejszej sprawie, które to wnioski zostały następnie przez Sąd oddalone;
- naruszenie art. 229 k.p.c. poprzez nieuwzględnienie roszczeń powoda dotyczących przeludnienia w zakładach karnych mimo przyznania tego faktu przez pozwanego;
- naruszenie art. 24 k.c. poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że działanie pozwanego nie było działaniem bezprawnym,
- naruszenie art. 448 k.c. poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że w przypadku roszczeń wobec Skarbu Państwa dotyczących przeludnienia w celach więziennych odpowiedzialność Skarbu Państwa zależy od winy.

Wskazując na powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uznanie powództwa w całości, a na wypadek nie uwzględnienia powyższego wniosku o uchylenie ww. wyroku w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz w przypadku braku podstaw do przyjęcia lub uwzględnienia apelacji o zasądzenie kosztów pomocy prawnej z urzędu, gdyż nie zostały one opłacone w całości ani w części.

Strona pozwana w odpowiedzi na apelację wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda zasługiwała na częściowe uwzględnienie.

W pierwszej kolejności zauważyć należało, że powód faktycznie nie kwestionował oddalenia powództwa w części dotyczącej zdarzeń sprzed 12 lipca 2007 r., a więc w części w jakiej Sąd Okręgowy słusznie uwzględnił zarzut przedawnienia podniesiony przez stronę pozwaną. Rozstrzygnięcie to należało uznać za prawidłowe i uzasadnione treścią art. 117 § 2 k.c. oraz art. 442¹ § 1 i 3 k.c. mającym zastosowanie w sprawie na mocy art. 2 ustawy z 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U.2007.80.538).

W konsekwencji badaniu, w aspekcie zgłoszonych żądań, podlegał okres obejmujący pobyty powoda w jednostkach penitencjarnych po dniu 12 lipca 2007 r.

W pozwie podstawa faktyczna powództwa została zakreślona stosunkowo szeroko. Oprócz faktu przeludnienia, powód na uzasadnienie twierdzenia o odbywaniu kary pozbawienia wolności w warunkach naruszających jego godność, wskazał też, na niezapewnienie podstawowego sprzętu kwaterunkowego (tj. stołków, szafek, środków czystości), niezapewnienie właściwej opieki medycznej, odpowiedniej ilości zajęć kulturalno-oświatowych i sportowo-rekreacyjnych, niezapewnienie odpowiednich warunków do utrzymania higieny, intymności i prywatności, m.in. przez niezapewnienie oddzielnego pomieszczenia sanitarnego, nieodpowiednie warunki cel spowodowane zagrzybieniem ścian i parkietu. W toku postępowania powód doprecyzował, że naruszenia jego dóbr osobistych z

powodu odbywania kary w celach w warunkach przeludnienia łączy z pobylem w Areszcie Śledczym W.-B. i Areszcie Śledczym w B.. W zakresie pozostałych okoliczności faktycznych, tj. niezapewnienia warunków intymności przy korzystaniu z sanitariatów, brakiem odpowiedniego wyposażenia cel w sprzęt kwaterunkowy, wskazał, że dotyczy to w zasadzie wszystkich Aresztów Śledczych. Odnośnie niezapewnienia właściwej opieki medycznej powód sprecyzował, że chodzi o jedno zdarzenie, związane z leczeniem urologicznym powoda w okresie marzec 2009 r. - sierpień 2010 r. W tym czasie powód przebywał we wszystkich jednostkach penitencjarnych wskazanych w pozwie.

Z uwagi na wskazany w apelacji zakres zaskarżenia (zaskarżenie wyroku w całości), Sąd Apelacyjny rozważył zasadność powództwa uwzględniając całą zakreśloną przez stronę powodową podstawę faktyczną żądania.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji były prawidłowe i Sąd Apelacyjny uznaje je za własne. Odmienną oczywiście kwestią była ocena tych okoliczności faktycznych w kontekście roszczeń sformułowanych i dochodzonych przez powoda. Kwestie te przedstawione zostaną w dalszej części uzasadnienia.

Analiza materiału zgromadzonego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym prowadziła do wniosku, że ocena Sądu Okręgowego odnośnie tego, że powód nie zdołał udowodnić swoich twierdzeń w znacznej części była uzasadniona. Przy czym wskazać należało na nieudolność w formułowaniu wniosków dowodowych. Z akt sprawy wynika, że Przewodniczący dwukrotnie udzielał stronie powodowej terminu do sprecyzowania wniosków dowodowych. Mimo upływu, blisko dwumiesięcznego okresu, wnioski te nie zostały w sposób prawidłowy zgłoszone. Wnioski były niekompletne (brak wskazania wszystkich wymaganych danych personalnych i adresowych oraz okoliczności na jakie świadkowie zostali zgłoszeni), a w konsekwencji nie mogły zostać przez Sąd uwzględnione. Niewątpliwie nie bez znaczenia była i ta okoliczność, że powód po opuszczeniu Aresztu Śledczego nie wykazywał zainteresowania zainicjowanym postępowaniem, nie kontaktował się ze swoim pełnomocnikiem. Ostatecznie poza twierdzeniami powoda, Sąd dysponował jedynie materiałem dowodowym i dowodami dostarczonymi przez stronę pozwaną, które, co należało podkreślić, nie potwierdziły większości stawianych przez powoda zarzutów.

I tak, nieudowodnione zostały twierdzenia powoda, że pozwany nie zapewnił odpowiedniej, a więc jak należy rozumieć oczekiwanej przez powoda, ilości zajęć kulturalno-oświatowych i sportowo-rekreacyjnych. Pomijając kwestię, czy w tym konkretnym przypadku można w ogóle mówić, że doszło w ten sposób do naruszenia dóbr osobistych, stwierdzać należy, że powód nie sprecyzował o jakie konkretnie zajęcia chodzi, ani też nie wykazał, że chęć uczestnictwa w takich zajęciach w ogóle zgłaszał do wychowawcy czy kierownictwa Aresztu Śledczego. Z notatki służbowej z dnia 15 kwietnia 2009 r. wynikało, że podczas pobytu w Areszcie Śledczym w B. powód nie korzystał z dostępnego księgozbioru biblioteki, natomiast korzystał z prenumeraty prasy dostępnej ze środków pozostających do dyspozycji osadzonego. Z kolei pozwany wykazał w jakim zakresie zaspokaja potrzeby kulturalno-oświatowe i sportowo-rekreacyjne osadzonych (sprawozdania z wizytacji Aresztu Śledczego W.-B. - k.172, 201, 213, 215, notatka służbowa Kierownika D. Penitencjarnego Aresztu Śledczego w B. - k. 254, notatka służbowa wychowawcy D. Penitencjarnego Aresztu Śledczego w W.-G. - k. 260).

Odnosząc się do niezapewnienia powodowi właściwej opieki medycznej zauważyć należało, że w warunkach pozbawienia wolności osadzony jest pozbawiony możliwości swobodnego decydowania o profilaktyce zdrowia i wyborze właściwego sposobu leczenia schorzeń. Dlatego słusznie zauważono, że naruszenie dobra osobistego może nastąpić także poprzez niewłaściwe leczenie osadzonego w areszcie śledczym (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 września 2012 r., I ACa 535/12, LEX nr 1223172). Tym niemniej twierdzenia powoda, że w wyniku nieprawidłowej, bo zbyt długo trwającej, diagnostyki, odniósł uszczerbek na zdrowiu (zwapnienie jako skutek zapalenia prostaty) nie zostały przez niego w żaden sposób udowodnione. Bez wątplenia poczynienie w tym zakresie ustaleń wymagało odwołania się do wiadomości specjalnych, przy czym o powołanie biegłego strona powodowa nie wnioskowała.

Nieudowodnione zostały twierdzenia powoda odnoszące się do braku odpowiedniego wyposażenia cel w sprzęt kwaterunkowy, ale w tym tylko zakresie, w jakim odnosiły się do niezapewnienia powodowi środków czystości i higieny osobistej. Twierdzenia w tym zakresie były zupełnie ogólnikowe bez wskazania na konkretne zdarzenia. Powód nie

podnosił też, że nie było możliwe uzyskanie dodatkowego przydziału wedle osobistych potrzeb. Wskazał tylko, że „było to traktowane jako niesubordynacja”, przy czym twierdzeniom tym Sąd Apelacyjny nie dał wiary, bowiem nie zostały w żaden sposób wykazane.

Co zaś się tyczy braku innych sprzętów wyposażenia cel (typu: stoliki, taborety) to należy uznać, iż ten stan rzeczy wchodzi w zakres uciążliwości wynikających z pobytu powoda w przeludnionych celach, a to zostało przez Sąd Apelacyjny uwzględnione, o czym niżej. Podobnie ma się rzecz z przedstawionym przez powoda opisem cel w których przebywał (zagrzybienie ścian, spleśniały parkiet). Warunki panujące w celach należy również zaliczyć jako czynnik decydujący o dodatkowych uciążliwościach (obok przeludnienia), które oceniane są w aspekcie naruszenia prawa powoda do godnych warunków odbywania kary.

Częściowo zasadne okazały się zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy wskazanych przepisów prawa procesowego, a to art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 229 k.p.c.

Zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału, a więc także z uwzględnieniem faktów przyznanych w toku postępowania przez stronę przeciwną, o ile przyznanie nie budzi wątpliwości (art. 229 k.p.c.).

Sąd Okręgowy za bezsporny między stronami uznał fakt czasowego przebywania przez powoda w przeludnionych celach. Chodziło o pobyty powoda w Areszcie Śledczym w W.-B. i w Areszcie Śledczym w B.. Sąd I instancji podniósł, że podejmowane przed dniem 6 grudnia 2009 r. decyzje Dyrektorów Aresztów Śledczych o umieszczeniu więźniów w celach, w których powierzchnia celi mieszkalnej na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m² były zgodne z przepisami. Strona pozwana złożyła do akt sprawy stosowne zarządzenia Dyrektorów Aresztów Śledczych oraz powiadomienia o występujących przeludnieniach właściwych Okręgowych Sądów Penitencjarnych.

Jednocześnie z ustaleń Sądu I instancji, niekwestionowanych przez apelującego, wynikało, że po dniu 12 lipca 2007 r. powód przebywał w następujących celach:

1) Areszt Śledczy w W.-B.:

- 25.06.2007 r. - 16.09.2007 r. w pawilonie B/2 w celi nr 36 o powierzchni 5,19 m², w której przebywało 2 osadzonych, przy czym uwzględnieniu podlegał okres pobytu od 13.07.2007 r. do 16.09.2007 r. - pobyt w celi o powierzchni 2,59 m² na jednego skazanego - łączny okres pobytu to **66 dni**;

- 17.09.2007 r. - 04.03.2008 r. w pawilonie B/2 w celi nr 31 o powierzchni 5,33 m², w której przebywało 2 osadzonych, powierzchnia 2,66 m² - **170 dni**;

- 31.03.2008 r. - 29.07.2008 r. w pawilonie B/2 w celi nr 36 o powierzchni 5,19 m², w której przebywało 2 osadzonych, powierzchnia 2,59 m² - **121 dni**;

- 30.07.2008 r. - 21.10.2008 r. w pawilonie C/3 w celi nr 14 o powierzchni 12,29 m², w której przebywało 6 osadzonych, powierzchnia 2,04 m² - **84 dni**;

- 22.10.2008 r. - 12.11.2008 r. w pawilonie C/I w celi nr 19 o powierzchni 12,64 m² w której poza dniem 03.11.2008 r. przebywało 6 osadzonych, powierzchnia 2,10 m² - **21 dni**;

- 15.07.2009 r. w pawilonie B/2 w celi nr 28 o powierzchni 5,12 m², w której przebywało 2 osadzonych, powierzchnia 2,56 m² - **1 dzień**;

2) Areszt Śledczy w B.:

- 14.05.2009 r. - 25.05.2009 r. w celi nr 439 o powierzchni 5,11 m², w której przebywało 2 osadzonych, powierzchnia 2,55 m² - **12 dni**;

- 07.08.2009 r. - 17.09.2009 r. w celi nr 412 o powierzchni 7,74 m², w której poza dniem 19.08.2009 r. przebywało 3 osadzonych, powierzchnia 2,58 m² - **41 dni**;

- 24.12.2009 r. - 12.01.2010 r. w celi nr 418 o powierzchni 7,61 m², w której w okresie 24.12.2009 r. - 28.12.2009 r. przebywało 3 osadzonych, powierzchnia 2,53 m² - **5 dni**;

- 12.01.2010 r. - 22.01.2010 r. w celi nr 432 o powierzchni 3,76 m², w której przebywało 3 osadzonych, powierzchnia 1,25 - **11 dni**.

Sąd Okręgowy argumentował, że obowiązujące do 6 grudnia 2009 r. odpowiednie przepisy Kodeksu karnego wykonawczego, a zwłaszcza art. 248 § 1 k.k.w., zezwalały na czasowe umieszczenie osadzonych w warunkach, w których powierzchnia w celi na jednego osadzonego wynosi mniej niż 3 m², przy czym możliwe to było wyłącznie w szczególnie uzasadnionych wypadkach i obwarowane obowiązkiem bezzwłocznego powiadomienia o takim fakcie sędziego penitencjarnego. Zdaniem Sadu Okręgowego oznaczało to, że pobyt powoda przed dniem 6 grudnia 2009 r. w celach przeludnionych był zgodny z obowiązującymi wówczas przepisami, natomiast po tym dniu, pobyt powoda w celach, w których powierzchnia przypadająca na jednego skazanego wynosiła mniej niż 3 m² był stosunkowo niedługi i wynosił 15 dni. W tych okolicznościach Sąd I instancji uznał, że w istocie umieszczenie powoda w przeludnionych celach nie naruszyło jego dóbr osobistych, a w szczególności uprawnienia do godnych warunków odbywania kary.

Oceny tej Sąd Apelacyjny nie podziela.

Uszło uwadze Sądu Okręgowego, że złożone do akt Zarządzenia Dyrektora Aresztu Śledczego w W. B. Nr (...), (...) i 19 (k. 103-105) wydane na podstawie art. 248 § 2 k.k.w. obejmują okres od dnia 9 maja 2008 r. Także pisma - powiadomienia Sędziego Penitencjarnego o czasowym umieszczeniu osadzonych w celach o powierzchni mniejszej niż 3 m² obejmują okres od lipca 2008 r. do sierpnia 2009 r. (k. 106 - 112). Brak jest natomiast powiadomień Sędziego za okres od 13 lipca 2007 r. do 29 lipca 2008 r. a więc za okres w którym powód przebywał w Areszcie Śledczym w W.-B. w warunkach przeludnienia w sumie przez 357 dni.

Zauważyć należało, że w okresie 30.07.2008 r. do 21.10.2008 r. - 84 dni, powód przebywał w celi o pow. 12,29 m² z 5 innymi osadzonymi. Powierzchnia przypadająca na 1 osadzonego wynosiła 2,04 m². W okresie 22.10.2008 r. do 12.11.2008 r. powód przebywał w celi o powierzchni 12,64 m², w której łącznie przebywało 6 osadzonych. Powierzchnia przypadająca na 1 osobę to 2,10 m². Z kolei podczas pobytu w Areszcie Śledczym w B. w okresie 12.01.2010 r. do 22.01.2010 r. - 11 dni - powód przebywał w celi o pow. 3,79 m², w której przebywało 3 osadzonych, gdzie powierzchnia na 1 osadzonego wynosiła zaledwie 1,25 m².

Łącznie powód przebywał w warunkach tzw. przeludnienia przez okres 532 dni (tj. 1 rok 5 miesięcy i 17 dni przy przyjęciu, że rok ma 365 dni, a miesiąc 30 dni). Dlatego wbrew ocenie Sądu Okręgowego, stwierdzić należy, że doszło do naruszenia godności powoda i naruszenia jego uprawnienia do godnych warunków odbywania kary przez umieszczenie go w przeludnionych celach. Przy czym w wymienionych wyżej okresach przeludnienie to było znaczne (mniej niż 2 m² lub niewiele ponad 2 m²).

Trafny okazał się zarzut apelacji dotyczący naruszenia przez Sąd I instancji art. 24 k.c.

Wbrew stanowisku przyjętemu przez Sąd Okręgowy, nie zawsze powołanie się przez pozwanego na spełnienie wymogów jakie nakładał na Dyrektorów Aresztów Śledczych obowiązujący do 6 grudnia 2009 r. art. 248 § 1 k.k.w. wykluczało przyjęcie bezprawności działania pozwanego. Jak zauważył Sąd Najwyższy do stwierdzenia wystąpienia "szczególnie uzasadnionego wypadku" w rozumieniu art. 248 k.k.w. nie wystarcza ogólnikowe powołanie się na istniejący w kraju stan przeludnienia zakładów karnych (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 486/09, LEX nr 599534), jak miało to miejsce w rozpoznawanej sprawie. Szczególne okoliczności, o jakich mowa w art. 248 § 1 k.k.w. to sytuacje wyjątkowe, wymuszające przez czas ściśle określony odstępnie od norm wymienionych w tym przepisie i nie wynikające ze złej organizacji funkcjonowania zakładów karnych (np. pożar, zalanie pomieszczeń, zagrożenie katastrofą budowlaną, konieczność natychmiastowego remontu). (...) Z całą pewnością nie można zaliczyć do szczególnych okoliczności permanentnego wykorzystywania przepisu, który jako szczególny powinien podlegać wykładni zawężającej, jako remedium na niedostatki budżetowe więziennictwa czy też w celu uniknięcia konieczności poszukiwania skutecznego rozwiązania problemu przeludnienia w zakładach karnych. Fakt, że dyrektor zakładu karnego samodzielnie nie był w stanie przeprowadzić takich działań, nie wyklucza bezprawności Skarbu Państwa jako pozwanego i wynikającej z tego odpowiedzialności (np. wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 10 grudnia 2010 r., VI ACa 648/10, Apel.-W-wa 2011/1/6).

Trybunał Konstytucyjny nie wyklucza wprawdzie, że w rzeczywistości nadzwyczajnych sytuacjach (np. nagły wzrost przestępstw i wyroków skazujących) możliwości czasowego osadzenia skazanych w celach o powierzchni na osobę mniejszej niż 3 m² (zgodnie z art. 110 § 2 k.k.w.). Zastrzegł jednak, że zasady czasowego umieszczenia skazanego w takiej celi powinny być wyraźnie określone. Przepisy nie mogą pozostawiać wątpliwości co do wyjątkowości sytuacji, w których to może nastąpić, maksymalnego czasu umieszczenia skazanego w mniejszej celi, dopuszczalności i ewentualnych zasad wielokrotnego umieszczenia w takiej celi oraz trybu takiego postępowania (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r., SK 25/07, OTK-A 2008/4/62, Dz.U.2008/96/620).

W tym zakresie o wyłączeniu bezprawności można mówić w zasadzie tylko odnośnie pobytu powoda w warunkach poniżej dopuszczalnej normy 3 m² w okresie od 24.12.2009 r. do 7.01.2010 r. w Areszcie Śledczym w B.. Umieszczenie powoda nastąpiło zgodnie z decyzją Dyrektora Aresztu Śledczego wydaną na podstawie obowiązującego obecnie art. 110 § 2b pkt 7 k.k.w., przy czym w decyzji tej wskazano okres na jaki powód został umieszczony w takich warunkach oraz przyczynę tego stanu rzeczy.

Bez wątplenia przebywanie w warunkach przeludnienia pociągało za sobą także inne związane z tym utrudnienia. Za wiarygodne Sąd Apelacyjny uznał w tym zakresie twierdzenia powoda o panujących w przeludnionych celach warunkach uniemożliwiających zachowanie minimum intymności przy korzystaniu z sanitariatów. Powód wyjaśnił, że w celach funkcjonowały prowizoryczne wręcz konstrukcje kąpoków sanitarnych (rurki przymocowane do ściany a na nich dykty), czy też kąpiki sanitarne były otwarte na cele. Jeśli do tego uwzględnić przedstawiony przez powoda opis warunków w jakich odbywało się spożywanie posiłków - przy łóżku lub na taborecie, a także ogólny stan cel (zagrzybienie ścian) to w ocenie Sądu Apelacyjnego krzywda powoda wynikająca z naruszenia jego dóbr osobistych - godności, w szczególności prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godnych warunkach - była niewątpliwa.

W tym stanie rzeczy żądanie zasądzenia zadośćuczynienia, którego podstawą jest art. 448 k.c., zasługiwało na uwzględnienie, ale tylko w niewielkiej części.

Określając wysokość zadośćuczynienia należnego powodowi, Sąd Apelacyjny miał na uwadze przede wszystkim okres pobytu w warunkach przeludnienia i związane z tym uciążliwości jakich doświadczył powód. Mając na uwadze przedstawione wyżej okoliczności Sąd Apelacyjny uznał, iż kwota 3.000 zł tytułem zadośćuczynienia będzie w realiach rozpoznawanej sprawy odpowiednią sumą, adekwatną do rozmiaru krzywdy powoda. Żądanie ponad tę kwotę jest nieuzasadnione. Nie można bowiem stracić z pola widzenia, że niedogodności wynikające z kary pozbawienia wolności (w tym ograniczenie prywatności) co do zasady należą do jej istoty. Z akt sprawy nie wynikało, aby w trakcie pobytu powód zgłaszał zastrzeżenia do warunków w jakich odbywał karę. Nie ma też żadnej informacji aby pobyt w warunkach przeludnienia wywołał u powoda rozstrój zdrowia, czy też spowodował inne zaburzenia. Zadośćuczynienie ma przede

wszystkim charakter kompensacyjny, dlatego uwzględnienie żądania ponad zasądzoną kwotę 3.000 zł nie spełniałoby tej funkcji, ale prowadziłoby do nieuzasadnionego wzbogacenia powoda. Konsekwentnie oddaleniu podlegało też żądanie zasądzenia na rzecz Centrum (...) w M. kwoty 50.000 zł.

Na wstępie zasygnalizowano, że apelacją zaskarżony został cały wyrok, a więc także w zakresie jego punktu II i III, mimo, iż w tym zakresie nie podniesiono w apelacji żadnych zarzutów. Stwierdzić zatem należało, że apelacja co do punktu II zawierającego rozstrzygnięcie o kosztach postępowania, które jest korzystne dla powoda, podlega oddaleniu z powodu braku po stronie apelującego interesu w jego zaskarżeniu (gravamen). W zakresie punktu III apelacja jest bezzasadna. Wysokość wynagrodzenia należnego pełnomocnikowi powoda, który udzielił mu pomocy prawnej z urzędu odpowiada wysokości stawek minimalnych określonych w § 2 i § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, Dz.U.2002.163.1348 ze zm., dalej: „rozporządzenie z dnia 28 września 2002 r.”).

Z przedstawionych względów, Sąd Apelacyjny orzekł jak w punkcie II i III wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. i art. 385 k.p.c.

Nie było wątpliwości, że stroną przeciwko której powód wystąpił z roszczeniem był Skarb Państwa reprezentowany przez właściwą jednostkę (statio fisci), tu Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Oznaczenie strony pozwanej w wyroku Sądu Okręgowego było oczywistą niedokładnością, którą Sąd Apelacyjny sprostował z urzędu na podstawie art. 350 § 1 i 3 k.p.c. (punkt I wyroku).

O kosztach postępowania apelacyjnego, mając na względzie sytuację majątkową powoda, a także charakter sprawy, Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. (punkt IV).

W apelacji został zawarty wniosek pełnomocnika powoda o zasądzenie kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu oraz oświadczenie, że koszty te nie zostały zapłacone w całości lub w części (§ 20 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r.). Wobec powyższego Sąd Apelacyjny postanowił przyznać adwokat J. Ł. od Skarbu Państwa - Sądowi Okręgowemu w Warszawie, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, kwotę 120 zł powiększoną o podatek od towarów i usług według obowiązującej stawki, stosownie do § 2 pkt 3 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r.

Ustalając wysokość przyznanych kosztów (120 zł) Sąd Apelacyjny oparł się na treści § 11 ust. 1 pkt 25 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r., zgodnie z którym w sprawach o odszkodowanie lub o zadośćuczynienie związane z warunkami wykonywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, stawka minimalna wynosi 120 zł. Powyższy punkt dodany został do rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. przez rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 lutego 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U.2012.150), które weszło w życie z dniem 25 lutego 2012 r. Stosownie do treści § 2 przedmiotowego rozporządzenia, do spraw wszczętych przed dniem wejścia w życie tego rozporządzenia stosuje się przepisy dotychczasowe do czasu zakończenia postępowania w danej instancji. Skoro postępowanie pierwszoinstancyjne zakończyło się w dniu 28 marca 2012 r. wydaniem przez Sąd Okręgowy wyroku, to w postępowaniu drugoinstancyjnym znajdował już zastosowanie § 11 ust. 1 pkt 25 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r.

Dodać też należało, że Sąd Apelacyjny nie znalazł jakichkolwiek podstaw do przyznania pełnomocnikowi powoda kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w stawce wyższej niż minimalna (§ 19 pkt 1 w zw. z § 2 ust. 1 rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r.).